

Betreft : Netcongestie stand van zaken juni 2024
Aan : Leden van de Commissie Fysiek Domein
T.b.v. : Commissie van 3 juli 2024
Van : G. Rebel
Behandelaar : Jeffrey Horn Lopes
E-mail/telefoonnummer : j.hornlopes@huizen.nl / 035 52 81 634
Datum : 27 juni 2024
Status : Ter informatie

Graag informeer ik u over de stand van zaken en gevolgen van congestie op het hoogspanningsnet.

Aanleiding

Op 18 oktober 2023 heb ik middels een mondelinge mededeling uw commissie op de hoogte gesteld dat de netbeheerders voor elektriciteit, TenneT en Liander, bekendmaakten dat grootverbruikers van stroom in Noord-Holland voorlopig niet meer voorzien kunnen worden van transportvermogen voor afname van een nieuwe aansluiting of voor verzwaring van een bestaande aansluiting. Vanaf 18 oktober 2023 geldt er dan ook een wachtlijst voor grootverbruikaansluitingen (meer dan 3 x 80 ampère) voor afname van elektriciteit. Op 4 juni 2024 is het college geïnformeerd over de huidige stand van zaken door de lokale netbeheerder Liander.

Achtergrond

Op veel plekken heeft het netwerk van de regionale netbeheerder Liander de afgelopen jaren de maximale capaciteit bereikt en golden er al beperkingen en wachtlijsten voor ondernemers. Nu raakt ook het bovenliggende hoogspanningsnet van TenneT vol.

De drukte op het elektriciteitsnet (ofwel netcongestie) wordt voornamelijk veroorzaakt door onverwacht snelle ontwikkelingen in een groeiende vraag naar elektriciteit. De groei is een optelsom van onder andere een snel toenemende vraag naar elektriciteit in de industrie, grootschalige batterijsystemen, datacenters, woningbouw en de verduurzaming van zowel mobiliteit (laadpalen) als de gebouwde omgeving (warmtepompen).

Aan de kant van het aanbod van energie draagt de snelle groei van wind op zee en opwek door zonnepanelen bij aan netcongestie. Vraag en aanbod sluiten zowel ruimtelijk als in de tijd niet goed op elkaar aan. Hierdoor is meer transportcapaciteit nodig. Het tijdelijk uitschakelen van zonnepanelen (ook voor consumenten) door gebrek aan transportcapaciteit vindt in toenemende mate plaats.

Geen gevolgen voor huishoudens en kleinverbruikers

Voor huishoudens en ondernemers met een kleinverbruikaansluiting (maximaal 3x80 ampère) hebben deze ontwikkelingen nog geen directe gevolgen. Dit betekent dat er op dit

moment, in de meeste gevallen, geen belemmeringen zijn voor particulieren om bijvoorbeeld zonnepanelen, een warmtepomp of een laadpaal te installeren.

Netversterking en flexibel vermogen als oplossing

De structurele oplossing voor netcongestie is om het hoogspanningsnet in Noord-Holland flink uit te breiden. Met de realisatie van al geplande projecten zal de transportcapaciteit geleidelijk worden vergroot. Voor de regio Noord-Holland Zuid zal de volledige vergroting van de transportcapaciteit naar verwachting in 2032 bereikt zijn.

Op dit moment onderzoekt TenneT of congestiemanagement een oplossing kan bieden in Noord-Holland. Congestiemanagement is een systeem waarbij marktpartijen tegen betaling hun vraag naar of aanbod van elektriciteit op de piekmomenten verschuiven naar dalmomenten, waardoor er ruimte ontstaat om nieuwe partijen toe te laten op het elektriciteitsnet. Hoe meer partijen hieraan meedoen, des te meer ruimte dat oplevert voor bedrijven op de wachtlijst die nieuw transportvermogen willen en/of hun bestaande aansluiting willen verzwaren. De uitkomsten van het onderzoek worden in de zomer van 2024 verwacht. De eerste signalen vanuit de netbeheerders zijn dat er weinig extra ruimte gevonden wordt.

Prioriteringskader ACM (Autoriteit Consument en Markt)

Tot voor kort sloten netbeheerders partijen op volgorde van aanmelding (first come, first serve) aan op het elektriciteitsnet. De ACM heeft op 12 april 2024 een prioriteringskader vastgesteld voor de verdeling van transportcapaciteit op het elektriciteitsnet. Partijen die bijdragen aan belangrijke maatschappelijke doelen kunnen daarmee voorrang krijgen op een aansluiting tot het elektriciteitsnet. Netbeheerders moeten het prioriteringskader vanaf 1 oktober 2024 gebruiken in gebieden met netcongestie, maar mogen dit nu ook al toepassen.

Er zijn 3 categorieën die in aanmerking kunnen komen voor prioriteit:

1. De eerste categorie betreft zogenoemde congestie-verzachtters, zoals batterijsystemen die zorgen dat er meer ruimte op het net komt, waardoor ook anderen het net op kunnen.
2. De tweede categorie betreft veiligheid en gaat om partijen als defensie, politie en acute gezondheidszorg.
3. De derde categorie betreft basisbehoeften, zoals drinkwater, woningbouw en onderwijs.

Aanvragers moeten met bewijsstukken bij de netbeheerder aantonen dat zij voorrang moeten krijgen. Binnen deze categorieën blijft wel “first come, first serve” gelden.

Acute problemen in de gemeente Huizen

Tot 2032 is er geen nieuwe of aanvullende transportcapaciteit beschikbaar voor grootverbruikers. Dit betekent dat de benodigde stroom niet geleverd kan worden voor nieuwbouw en verduurzaming van maatschappelijke ontwikkelingen en niet voor nieuwbouw, uitbreiding en verduurzaming van bedrijven. Vanwege de beperkt beschikbare capaciteit op het stroomnet tot 2032 is het mogelijk dat deze beperking zich verder uitbreidt en uiteindelijk

ook de nieuwbouw, herontwikkeling en verduurzaming van woningen raakt, maar ook andere groepen die nu op basis van het prioriteringskader voorrang krijgen en bedrijven die een nieuwe kleinverbruikaansluiting nodig hebben.

Op dit moment wordt deze netcongestie acuut voelbaar voor ontwikkelingen in de gemeente Huizen. Enkele voorbeelden hiervan zijn:

- Bij de ontwikkeling Zeezicht (herontwikkeling oude zeilschool Kooizand) kan niet de nodige aansluiting verkregen worden voor de in de ontwikkeling beoogde horecagelegenheid. Hierdoor is het niet mogelijk de keuken uit te rusten met apparatuur om elektrisch (en daarmee duurzamer) te koken. Om het project toch door te laten gaan zal een gasaansluiting aangevraagd moeten worden en de keuken voor de lange termijn ingericht worden op gebruik van aardgas; dit leidt dus tot een vertraging van de energietransitie.
- Basisscholen die willen verduurzamen kunnen niet de nodige aansluiting krijgen om over te stappen naar een CO₂-vrije energievoorziening. Het prioriteringskader van ACM lijkt hier geen verandering in te brengen, aangezien voor prioriteit aangetoond moet worden dat de activiteiten van de scholen niet kunnen starten zonder de gevraagde transportcapaciteit. Omdat de activiteiten in huidige vorm al doorgang kunnen vinden is er geen grond voor prioriteit. Dit leidt tot een vertraging van de energietransitie in Huizen.
- Het is ook mogelijk dat er bedrijven op de wachtlijst staan bij Liander voor een uitbreiding of een nieuwe aansluiting. Liander mag niet kenbaar maken over welke bedrijven dit gaat. Daarnaast is het mogelijk dat bedrijven die behoefte hebben aan een uitbreiding of nieuwe aansluiting zich niet hebben aangemeld omdat zij al weten dat er geen capaciteit beschikbaar is.
- Bij nieuwe ontwikkelingen die via de intaketafel binnenkomen wordt vooraf aangegeven dat sprake is van netcongestie en als voorwaarde gesteld om met een haalbaar plan voor de energievoorziening. Dit kan in gevallen leiden tot vertraging of het niet doorgaan van de ontwikkeling.

De verwachting is dat de lijst met knelpunten snel toeneemt, met als gevolg dat bedrijven ernstig belemmerd kunnen worden in hun uitbreidingswens, verduurzamingsopgave en daarmee in hun bedrijfsvoering. Oplossingen kunnen kostenverhogend zijn en de ontwikkeling in gevaar brengen. Hetzelfde geldt voor maatschappelijke ontwikkelingen die buiten het prioriteringskader vallen, zoals sportfaciliteiten en zorginstellingen voor niet-acute zorg).

Maatregelen

Mitigerende maatregelen zijn mogelijk, maar vaak hebben deze hun eigen uitdaging door bijvoorbeeld financiële haalbaarheid, technische haalbaarheid, een lange doorlooptijd en juridische uitdagingen.

Een algemene maatregel is het plaatsen van energieopslag in de vorm van batterijen. In Nederland vindt deze maatregel nog in beperkte mate plaats omdat deze een hoge investering vergt en de hoge nettarieven momenteel een barrière vormen voor een rendabele exploitatie. Daarbij komt een significant ruimtebeslag. In dit recente artikel met een voorbeeld van een batterijsysteem is het ruimtebeslag bijvoorbeeld 6000 vierkante

meter: <https://www.dordrecht.net/nieuws/109019/dispatch-bouwt-grootste-stand-alone-batterij-opslagsysteem-van-nederland>. Daarnaast moet er rekening mee gehouden worden dat een batterijsysteem netcongestie in een groter gebied verlicht. Dit betekent echter niet automatisch dat vrijkomende capaciteit binnen de gemeente Huizen beschikbaar gesteld zal worden. Het “first come, first serve” principe blijft gelden binnen het gebied waar verlichting van de netcongestie plaatsvindt.

Het vergroten van de lokale opwek kan in het geval van de gemeente Huizen ook een oplossing bieden. Er is geen netcongestie op teruglevering, wat betekent dat er nog voldoende ruimte is om opgewekte energie aan het stroomnet te leveren. Het vergroten van de energie-opwek door bijvoorbeeld het (stimuleren van) plaatsen van zonnepanelen kan de beschikbare capaciteit vergroten en relatief snel en financieel rendabel gerealiseerd worden. Wel moet er ook in dit geval rekening mee gehouden worden dat deze energie in een groter verzorgingsgebied verbruikt zal worden en het “first come, first serve” principe van toepassing zal zijn.

Een andere maatregel is het delen van de stroomvoorziening tussen bedrijven of instellingen. Hierbij moet duidelijk zijn dat in een dergelijke situatie niet meer transportvermogen verbruikt mag worden dan nu het geval is. Aangesloten partijen kunnen zo alleen profiteren van besparingen door andere bedrijven, die vervolgens de beschikbare ruimte door deze besparingen kunnen benutten. De zo vrijgekomen capaciteit is vaak beperkt en bovendien gebonden aan het moment waarop het verbruik origineel plaatsvond.

Deze capaciteit kan wel vergroot worden door bijvoorbeeld zelf energie op te wekken, helemaal wanneer dit gecombineerd wordt met een batterij binnen het gedeelde energiesysteem van deze bedrijven. De energie-opwek zou gerealiseerd kunnen worden met zonnepanelen of zelfs met een gasturbine, zoals in dit voorbeeld van een energiehub: <https://stadszaken.nl/artikel/6226/mijlpaal-voor-bedrijvenpark-in-tiel-met-zelfvoorzienende-energiehub>. Hierbij moet wel rekening gehouden worden met het ruimtebeslag, hoge investeringen en de doorlooptijd. In het voorbeeld gaat het om miljoeneninvesteringen en een doorlooptijd van 6 jaar.

Een andere mogelijkheid is het terugbrengen van het elektriciteitsverbruik van een ontwikkeling, zodat deze met een kleinverbruikaansluiting gerealiseerd kan worden. Voor deze aansluitingen wordt nog wel transportcapaciteit uitgegeven. Een dergelijke oplossing is niet altijd technisch en financieel haalbaar. Soms kan het terugbrengen van elektriciteitsverbruik door besparing (duurzaam), soms alleen door het verbruik te vervangen door gasverbruik (niet duurzaam).

Daarnaast is er de mogelijkheid om een ontwikkeling op te delen en meerdere kleinverbruikaansluitingen aan te vragen, in plaats van een grootverbruikaansluiting. Voorwaarde hiervoor is dat er per adres slechts één aansluiting aangevraagd kan worden. Met deze oplossing wordt om het prioriteringskader heen gewerkt. Dit heeft als nadelig effect dat de schaarse beschikbare capaciteit naar ontwikkelingen gaat die volgens het prioriteringskader van een lager maatschappelijk belang zijn. Zo kan het zijn dat over enkele jaren geen capaciteit meer beschikbaar is voor bijvoorbeeld woningen of een noodzakelijke uitbreiding voor hulpdiensten binnen de gemeente, of van een ziekenhuis in de regio. In het

geval de gemeente deze weg kiest voor eigen ontwikkelingen, zullen bovendien andere (particuliere) partijen deze aanpak overnemen, wat de schaarste verder zal versnellen.

In hoofdzaak zal geaccepteerd moeten worden dat er een ernstige beperking is omdat mogelijke maatregelen veelal weinig tijdswinst brengen ten opzichte van de verwachte uitbreiding van het hoogspanningsnet en daarnaast kostbaar zijn in tijdsinvestering en financiële investering. Daarom is het van belang om binnen de gemeente integraal afwegingen te maken en vast te stellen hoe om te gaan met ontwikkelingen binnen de gemeente en welke maatregelen en oplossingen wel en niet gewenst zijn. Ondertussen blijven wij de ontwikkelingen landelijk en regionaal actief volgen en nemen indien nodig, en mogelijk, verdere stappen.